



Georg Kühlewind Alapítvány

## Hetvenharmadik hírlevél

Alapítványunk 73. hírlevelében a Székely Anikóval készült többrészes interjú második részét olvashatják. Az előző részben Anikó életrajzi adatai közül az egyik téves. Az én hibám. Ebben a hírlevélben javítjuk. Az interjú minden része, így ez is szerkesztett változata egy-egy többórás beszélgetésnek. A kérdéseket Pál József fogalmazta és tette fel, a beszélgetésről készült hangfelvételt Szentes Gábor készítette és írta le, és ő készítette a jegyzetek egy részét is. Az életrajzi adatok összegyűjtésében Székely Anna segített, felhasználva Boskovitz Mária *Elhunyt barátaink – Száz év magyar antropozófusai* (szerzői kiadás, 2018) c. könyvét. Mindannyiuk munkáját köszönöm. A 72. hírlevélben szereplő életrajzi adatokat újból nem tüntettük fel, de ott minden fontosabb, elsősorban a családtagokat érintő adat megtalálható.

Más. 2021. április 8-án elhunyt Henning Köhler (1951-2021) gyógypedagógus, aki évtizedeken keresztül dolgozott azon, hogy a tanárok szemlélete megváltozzék az úgynevezett nehéz gyerekeket illetően. Gondolatait 2009-től havi rendszerességgel az *erziehungskUNST – Waldorfpädagogik heute* című lapban publikálta. 22 éven át tartott szemináriumokat és képzéseket Kölnben, néha Székely Györggyel közösen. Munkásságára még visszatérünk.

Fenyő Ervin

\*

## Interjú

### Székely Anikóval

(1927-2019)

II. rész

Időpont: 2014.03.16.

Helyszín: Solymár, Székely Anna és Pál József lakása

73. hírlevél

*Székely Anikó:* – Arról, hogy kiköltöztünk a Pasaréti útra, még nem volt szó?

*Pál József:* – Nem, a Pasaréti útról még nem volt szó. Csak arról, hogy először a Tolbuhin körúton laktatok Gyurkával.

*Székely Anikó:* – Hol?

*Pál József:* – Első lakásotok Gyurkával a Tolbuhin körúton volt, nem?

*Székely Anikó:* – Nem. Első lakásunk a Nagyenyed utca 16-ban volt, pont ott, ahol az Istenhegyi út leér. A másik oldalon van a Nagyenyed utca. És az az érdekes, hogy szemben velünk, a Nagyenyed utca 7-ben laktak Kovács Barna<sup>1</sup>. A gitáros, aki a legtehetségesebb muzsikusközül való volt. Magyarországon nem tudott érvényesülni. Szendrei Karpernél<sup>2</sup> is jelentősebb muzsikusközül való volt. Ők is Rózsi nénihez<sup>3</sup> kezdtek járni. A feleségét Editnek hívták, róla is meg kell emlékezni. Festőművész volt. De énekelt is, és több művészeti ágban volt tehetséges. Kovács Barna<sup>1</sup> végül '56-ban el kellett hagyniuk Magyarországot, mert Barna itt nem tudott érvényesülni. Egy ideig népdalénekes-kísérőként szépen jutott előre: Török Erzsébet<sup>4</sup> kísérte, aki a Basilides Mária<sup>5</sup> tanítványa volt. Basilides Mária pedig népdalesteket tartott, Bartók kísérte zongorán. Szóval Kovács Barna<sup>1</sup> kimentek Caracasba. De ott Edit gyógyíthatatlanul megbetegedett – ezért visszajöttek Európába, Salzburgba, és Barna a salzburgi zenei főiskolán, a Mozarteumban lett tanár. Edit állapota egyre rosszabb és rosszabb lett. Gyuri még meg tudta őket látogatni, mielőtt Edit meghalt. Kovács Barna<sup>1</sup>król még később is fogok beszélni. Tehát a Nagyenyed utcában volt az első lakásunk. '45-ben házasodtunk, novemberben. Én onnan jártam a Hungária körútra iskolába. Miután hidak nem voltak, hajón mentünk át este, és a piros nagymamáéknál<sup>6</sup> aludtunk, hogy reggel iskolában tudjak menni – és este vissza. Szerencsére az iskolák fűtetlenek voltak, tehát hetente csak egyszer vagy kétszer volt iskola – így jártam iskolába Budáról. A Vakok Intézetében volt a Damjanich utcai tanítóképző, mert a képzőt lebombázták. Ugyanazon a helyen épült föl később a Gyógypedagógiai Főiskola, ahol később a posztgraduális Waldorf-képzés működött. Tehát évtizedekkel később tanárként ugyanoda jártam a posztgraduális Waldorf-továbbképzésen tanítani, ahol diákként a Damjanich utcában az első, a második és a harmadik évet végeztem. A negyedik és ötödik évet már a Hungária körúton...

*Pál József:* – Bocsánat, hogy közbeszólok. Három évet jártál már a háború előtt?

*Székely Anikó:* – Igen. A Damjanich utcai tanítóképzőbe. És amikor harmadéves lettem, akkor jöttek be a németek<sup>7</sup>. És akkor irtózatos bombázások kezdődtek, úgyhogy az emberek a délelőttöt az angolok miatt töltötték a pincében, az estét és az éjszakát a szovjet gépek miatt. Úgyhogy mindig tudtuk, amikor légiriadó volt: most az angolok jönnek, most az angol és amerikai gépek, este a szovjetek. Az iskolákat áprilisban bezárták.

*Pál József:* – Az Izabella utcában laktatok már?

*Székely Anikó:* – Az Izabella utcában születtem. Hároméves voltam, amikor elköltöztünk a Deák Ferenc utcába. De ott magas volt a lakbér, meg kezdődött a gazdasági válság, apám borzasztó keveset keresett, ezt a lakást nem tudtuk fenntartani. Közben apám apja, a nagyapám meghalt, és magunkhoz vettük átmenetileg a nagymamámat. Így egyre többen lettünk, úgyhogy átköltöztünk egy évre a Jókai térre, abba az épületbe, amiben később a Bábszínház lett<sup>8</sup>, Jókai tér 10. vagy 8., már nem emlékszem. De az is drága lakás volt. A másik nagyapámnak, anyám apjának viszont volt egy háza: az Izabella u. 11. – oda vette az egész családot. Visszakaptuk azt a lakást, ahol születtem. Onnan mentem férjhez 18 évesen. Ez a családi lakás akkor szűnt meg, amikor Pisti<sup>9</sup> elköltözött Mátyásfüldre. De nagyanyám továbbra is ott élt.

*Pál József:* – És Gyurka oda járt neked udvarolni, ebbe a lakásba?

---

<sup>1</sup> Kovács Barna (1920-2005) és felesége, Szőnyi Edit (1909-1972)

<sup>2</sup> Szendrei Karper László (1932-1991) gitárművész, főiskolai tanár

<sup>3</sup> Szilágyi Jenőné – a róla szóló adatokat lásd a 72. hírlevélben.

<sup>4</sup> Török Erzsébet (1912-1973) Kossuth-díjas népdalénekes

<sup>5</sup> Basilides Mária (1886-1946) operaénekes, Barkók és Kodály népdalgyűjtéseinek avatott megszólaltatója

<sup>6</sup> Anikó szüleinél

<sup>7</sup> 1944. március 19.

<sup>8</sup> A mai Kolibri Színház helyén, a Jókai téren működő egykori Bábszínházról van szó.

<sup>9</sup> Székely István, Anikó fia.

*Székely Anikó:* – Az nem volt olyan egyszerű, mert nem egészen 13 éves voltam, amikor megismerkedtem vele. Az első sétánk úgy történt, hogy én Gyurkával sétáltam, Iván bátyám pedig egy Salgó Éva nevű lánnyal, akit a háború alatt deportáltak, és nem is jött vissza. Ezen az első sétánkon Gyurka meg akart győzni engem arról, hogy nincs Isten. Ez sikerült is neki, de csak nagyon rövid időre, mert én nagyon vallásos voltam. És valahogy ő se vette ezt igazán komolyan. De remek érvei voltak, és győzött. És én egy kicsit felszabadulva éreztem magam, hogy nincs Isten, ugye, mert a felelősségtudat, meg a szófogadás... tehát minden alól fel lehet szabadulni. De igazán nem is nagyon beszélünk erről később. Ez csak egy alkalom volt. A Mária Terézia Leánygimnáziumba jártam, ami az Andrássy úton volt. Anyám sokszor értem jött. A Nagykörúton tettünk egy sétát, bementünk a Wesselényi utcán, és úgy mentünk haza minden délben, amikor sétáltunk. És Gyurka szembe jött velünk a Teréz körúton, mert ők a Teréz körút 22-ben laktak. És május 8-án egy szegfűcsokorral a kezében jött, és odaadta nekem, és máris elment. Ezután nem találkoztunk körülbelül őszig.

*Pál József:* – És a piros nagymamával sétáltál?

*Székely Anikó:* – Igen.

*Pál József:* – És mit szolt a nagymama?

*Székely Anikó:* – Hát!... nagyon meg volt lepődve. De én is. Úgyhogy... Iván mondta neki biztos, mert osztálytársa volt. „Május 8. a húgom születésnapja”.

*Pál József:* – Ők melyik gimnáziumba jártak?

*Székely Anikó:* – A későbbi Madách Gimnáziumba. Ide járt apám is, és egyfel főlötte Gyurka apja is.

*Pál József:* – Ismerték egymást?

*Székely Anikó:* – Nem. Nem ismerték egymást. Apám '90-ben született, Gyurka apja '89-ben.

*Pál József:* – És beazonosították egymást később?

*Székely Anikó:* – Hát persze! De ez 1889 és 1890. Apám '908-ban érettségizett. Érettségi után egyikük fiát – tehát Ivánt és Gyurkát – sem vették fel az egyetemre származási okokból. Iván elment orvosi műszerészetet tanulni, Gyurka síkkötő tanonc lett. Másfél évet dolgozott egy Dukesz nevű gyárban a Csengery utcában, ha jól tudom. De ez nem biztos. Szóval a VII. kerületnek azon a környékén. Aztán letette a segédvizsgát. Fél évig segédként dolgozott valahol Angyalföldön egy üzemben, akkor már pénzt keresett. A síkkötés ez: méretre kötni pulóvereket, pulóver-részeket, hátat, ujjat. És amikor '44 március 19-én bejöttek a németek, minden abbamaradt. Az iskolák bezártak. Egymás után hozták a zsidótörvényeket, amik közt olyan is volt, hogy délután öt után nem lehet az utcán lenni – szóval nagyon nehezen lehetett valamilyen foglalkozást űzni. Apámnak betiltották az ügyvédi praxisát. És akkor úgy döntöttem: elmegyek egy dobozgyárba dolgozni. Azon az időn belül dolgoztam, amikor nem volt kijárási tilalom.

*Pál József:* – Csak a zsidóknak nem volt szabad kimenni?

*Székely Anikó:* – Persze.

*Pál József:* – Aki nem volt zsidó származású, az elmehetett este moziba?

*Székely Anikó:* – Persze, hogy elmehetett.

*Pál József:* – És mi volt ennek az értelme?

*Székely Anikó:* – Hát ez az, amit nem tudok elmagyarázni. Nem tudom... kellemetlenkedni. Akkor abba kellett hagynom a munkát, mert annyi volt a bombázás, hogy együtt akartunk lenni, amikor életveszélyben vagyunk. Úgyhogy csak egy pár hónapot dolgoztam, aztán abba kellett

hagyni. Június 15-én bizonyos házakat kijelöltek, amikben a zsidók lakhattak. Ez azt jelenti, hogy hozzánk négyen költöztek be, mert négyszobás lakásunk volt akkor. Amiben ti laktatok<sup>10</sup>, az már le volt választva. És akkor az egyik lakásba oda költözött egy család két lánnyal, a másik szobába egy munkaszolgálatos, aki nem mindig jött haza, csak volt egy törzshelye Budapesten. Mert eredetileg Szolnok megyei volt. És oda költözött még egy háromtagú család is. Képzeltetek! Teljesen megváltozott az élet, mert a sparhertet be kellett osztani, a fürdőszobát be kellett osztani... és egyáltalán, együtt élni ennyien!

*Pál József:* – Ez már '44 vége felé volt?

*Székely Anikó:* – '44 júniusában.

*Pál József:* – Akkor még nem bombáztak? ...

*Székely Anikó:* – Dehogynem! Április 3-án, soha nem felejttem el, egy szőnyegbombázás alkalmával rengeteg ház összedőlt. Tehát már áprilisban. Mikortól itt voltak a németek, akkor az angolok már nemcsak a magyarok ellen, a németek ellen is harcoltak. És este az oroszok. Állandó életveszélyben és zsidóüldözésben élni, úgyhogy... nem tudtuk, melyik a jobb. Mert bombázás alatt nem jöttek értünk, azt tudtuk. Elmondtam a múltkor a nagypapa elfogatását?

*Pál József:* – Nem.

*Székely Anikó:* – Nem mondtam el?... Május elején apám és anyám apja jöttek a Wesselényi utcán. Ez a nagyapám, annak ellenére, hogy kilenc parasztyerek közül az egyik volt, gyönyörű, szép szál, grófi megjelenésű, elegáns férfi volt. 73 éves. És feltűnt, ugye, sárga csillaggal, feltűnt az ő gyönyörű szép. majdnem két méter magas alakja.

*Pál József:* – A piros nagymama papája ...

*Székely Anikó:* – A piros nagymamámé, mert, ahogy említettem, amikor a Deák Ferenc utcában laktunk, a másik nagyapám meghalt. Még el kell mondanom, hogy ez az anyai nagyapám kilenc gyerek közül körülbelül a középső volt. Hét éves volt, mikor az apja meghalt. És ott maradt a tasi nagymama – mert Tason laktak – özvegyen kilenc gyerekkel. És második elemista volt akkor a nagyapám. Ő nem bírta ezt a nyomort nézni, otthagya az iskolát, és elment süteményt hordani. Reggel szaladt a kiflikkel, a zsemlékkel. De ebből nem sok pénzt tudott keresni, de 9 éves koráig csinálta. Csupa fiú testvére volt, és csak egyetlen lány. És akkor elhatározta, hogy nem szól otthon, hanem felszökik Pestre, és valami mesterséget fog tanulni. Nagyon kicsi volt ő ahhoz, 9 éves. Mezítláb volt, de az utcán talált egy női cipőt, annak levágta a sarkát, hogy legyen cipője. De sajnos az egész sarok lejött – mesélte, hogy soha olyan szerencsétlen nem volt. És nagyon-nagyon nehezen – napokig tartó kóborlás, éhezés, kinn alvás után – nem tudom, milyen körülmények közt – egy szabómester befogadta. És annyira ügyes volt!... Közben tanulta a betűvetést meg a számolást... De nem járt iskolába, a mestertől tanulta. 13 éves korában mester lett. A legfiatalabb mester, aki egyáltalán létezik. És ott dolgozott a mesternél. De 17 éves korában elhatározta, hogy mivel ő nem tud eleget, tökéletesíti a tudását, és kiment Lipcsébe. Mindezt gyalog és mindezt szökve és pénz nélkül. Ott pillanatok alatt talált egy mestert. A német nyelv nem volt nehéz, mert Pesten mindenki németül beszélt. Ez az 1860-as évek körül lehetett. Vagy '70-es évek körül. Ki lehet számítani, hogy mikor. Ott élt évekig – és aztán visszajött Pestre, már egy kicsit meggazdagodva. És nyitott egy szabóműhelyt. És nagyon-nagyon szorgalmasan dolgozott. Volt egy posztó és varró szabó cég Budapesten, és azzal dolgozott együtt, és az ottani lányt elvette feleségül – ez volt a nagymamám. Olyan világ volt, hogy tényleg a munkával lehetett előbbre jutni. S úgy gondolták, hogy a két lányt, anyámat és a nővérét beadják egy nagyon jó intézetbe, ahol nevelik őket, mert a nagymamámnak is dolgoznia kellett ebben a cégben. S így került anyám és a nővére Cinkotára. És akkor a cinkotai intézetben

---

<sup>10</sup> Pál József és Székely Anna ifjú házasként néhány évig az Izabella utca 11-ben laktak.

nevelkedtek, és jó emlékeik voltak onnan. A nagypapa annak ellenére, hogy nem tanult semmit, egyedül mindent bepótolt. És becsülte a kultúrát. Anyámat a legjobb budapesti helyre adta később, ami az angolkisasszonyok intézete<sup>11</sup> volt. És ő – annak ellenére, hogy nem volt katolikus – nemcsak, hogy ott tanult, hanem a legkitűnőbb tanuló volt, és kitűnően is érettségizett. Ez egyúttal egy felső-kereskedelmi iskola is volt. A nagypapa meg egyedül tanult mindent. 73 éves korában, amikor elvitték, angolt tanult. És azon iparkodott, hogy mi is tanuljunk mindnyájan: Iván, én, és a Bauer Gyuri, az unokaöcsém, aki anyám nővérének volt a fia.

*Pál József:* – Bocsánat, még az elfogásról: az hogyan történt? Azzal kezdted ...

*Székely Anikó:* – Tehát odalépett két ember. Hogy fegyveres volt-e, vagy nem, nem tudom, mert tele volt detektívekkel is az utca. És bármikor bárkihez fölcsöngettek, és elvitték internáló táborba. Szóval oda léptek a nagyapámhoz, apámnak intettek, hogy menjen tovább. Képzeld el, hazajött, hogy a nagypapát elvitték mellőlem. Azonnal a kistarcsai internáló táborra gondoltunk, sokat oda vittek. Most arra nem emlékszem, hogy tényleg ott volt-e. De kiderült, hogy már az unokaöccse, Imre is ott van. És eltelt egy pár hét, és Imre kiszökött. De már nem onnan, hanem az óbudai téglagyárból. Szóval onnan vitték vagonokkal az embereket Auschwitzba, Németországba, mindenfelé. És jelentkezett nálunk. A nagyapám tehát egy küldöncöt küldött, hogy küldjünk ennivalót és ingeket, mert viszik tovább őket. Kiderült később, hogy Imre soha nem ment vissza. Nyilván talált közben egy búvóhelyet. Tehát az ingek, az ennivaló soha meg nem érkezett. És rövidesen megtudtuk, hogy a nagyapám már nincs a téglagyárban. Valaki Auschwitzban látta utoljára. Tudtuk, hogy az öregek ott nem maradnak élve, se azok a gyerekek, akik nem tudnak dolgozni. Hát ő sem jött vissza.

És akkor megszűnt az iskola. Nyáron hosszú ideig én dolgoztam. Még össze voltunk költözve. Gyurka szülei olyan házban laktak – a Teréz körút 22-ben –, hogy az nem lehetett zsidó ház. Tehát nekünk szerencsénk volt, hogy maradhattunk az Izabella utcában. Ők az Andrássy út 2-be költöztek. De addigra már megérkeztek Szlovákiából a nagyszülők, Gyurka nagyszülei, akikkel összeköltöztek. A nagypapától elvették a bútorgyárát. És hát ott is üldözés volt, legalább legyenek együtt.

*Pál József:* – Nem emlékszel, hogy az Andrássy út 2-ben melyik emeleten laktak?

*Székely Anikó:* – Nem tudom. Van valami közöd ahhoz a házhoz?

*Pál József:* – Az egy saroképület. Egy ügyvédi irodába jártam a legfelső emeletre. Gyönyörű-szép.

*Székely Anikó:* – Onnan is el kellett költözniük, mert még jobban összehúzták magukat. A Teréz körút 19-be, az Aradi út sarkára költöztek. Szóval mindennapos volt, hogy innen oda, bútorostul, mindenestül, bármikor.

*Pál József:* – De akkor ti már Gyurkával tartottátok a kapcsolatot, mert akkor te már főiskolára jártál.

*Székely Anikó:* – Igen, igen. A tanítóképzőbe. De ez akkor nem főiskola volt, hanem 5 éves középiskola. Tehát 4 gimnázium után mentem oda. Visszatérve a kapcsolatunkra: mikor 13 éves voltam, akkor, ugye, egyszer sétáltunk. Ősszel Gyurka járnai kezdett hozzánk. Az apám nagyon mérges lett, hogy egy 13 éves lánynak udvarlója van, és fölment a kék nagypapáékhoz<sup>12</sup>, és Gyurkát nagyon drasztikus módon kitiltotta. Anyám évekig tudta, hogy mi ennek ellenére

---

<sup>11</sup> 1609-ben, a franciaországi Saint Omerben, menekült angliai nemesi családok lánygyermekének alapított katolikus, női szerzetesrend. Magyarországra Pázmány Péter hívta be őket 1629-ben, de első rendházuk Pozsonyban csak 6 évig működött. Végleges letelepítésük Mária Terézia műve. Önálló magyar rendtartományuk 1939-ben alakult, majd a rendszerváltás után 1989-ben újra. Hivatalos nevük: *Congregatio Jesu*

<sup>12</sup> Székely István gyerekorvos és felesége

együtt vagyunk. Néhány tréfás történet után megmondtam. Például a karácsonyi szünetben akartunk találkozni. És anyám, amikor Ivánnal elmentünk, hogy mi hárman találkozunk, akkor anyám azt mondta, hogy velünk jön. Persze, nem tudtunk akkor találkozni. Anyám akkor még nem tudta. Csak azt tudta, hogy apám szétütött köztünk. És kérdezte tőlünk: „Hova mentek?” Mondtuk: az egyiptomi múzeumba. A Szépművészetiben volt ez a félemeleten. Ő is jön. Hát, ácsorogtunk a vitrinek előtt. Szegény anyám toporgott, már hazament volna. Ebéd és a többi. Hazamentünk együtt úgy 12-kor, fél 1-kor. Másnap kérdezi anyám: „Hova mentek?” Egyiptomi múzeum. Harmadnap: „Hova mentek?” Egyiptomi múzeum. „Menjetek, menjetek”. Szegény nem bírta cérnával. Halálosan unalmas volt már harmadjára. Kis múzeum volt. Szóval így találkoztunk, amíg aztán anyámnak megmondtam. 16 éves lettem ...

*Pál József:* – Bocsánat, de honnan tudta Gyurka, hogy oda kell menni? Hogy tartottátok a kapcsolatot? Mert nem volt telefon meg semmi.

*Székely Anikó:* – De telefon volt. Persze, hát ... álnéven! Hol Szenes Vera voltam, hol Splény Veronika – ilyen neveken hívtam fel őt. Sőt! A Dunára jártunk. Nekik volt csónakjuk egy csónakházban a Filatori-gátnál. Ott tartotta a csónakját a kék nagypapa öccse is. Ott is Szenes Veraként mutatkoztam be. Jártunk a Dunára, sőt, egyszer elvittük a piros nagymamát is, hogy lássa, hogy az milyen klassz hely. 16 éves voltam, és akkor azt mondta egyszer az apám: „Én nem értem. Se csúnya nem vagy, se buta nem vagy, de egy fiú se jön ide soha. Pedig a bátyádnak vannak barátai”. És akkor én kifakadtam: „Azért, mert akit én szeretnék ide hívni, azt te nem engeded!” Erre apám azt mondta: „Ki az?” Mondom, hogy a Székely Gyuri. Erre azt mondja: „Ki az a Székely Gyuri?” Rég elfelejtette, mi meg titkolóztunk! Hát szóval ...

*Pál József:* – De attól kezdve ez már legális lett?

*Székely Anikó:* – Attól kezdve igen, de pillanatokon belül jött a német megszállás, úgyhogy abszolút érdektelenné váltak ezek a dolgok. Az volt érdekes, hogy életben maradjunk. Gyurit behívták május 14-én. 13-án eljegyeztük egymást, és úgy ment el. És akkor először Hejőcsabára került, Miskolc mellé. Rettenetes bombázások közepette, barlangba bújtak... Utána Szolnok mellé, aztán Ercsibe. És ott vasúti talpfákat cipeltek. Aztán a... Hogy is hívják azt a legelső hidat? Vasúti ...

*Pál József:* – Déli összekötő.

*Székely Anikó:* – Déli összekötő vasúti híd, ott dolgoztak talpfákkal. És onnan néha haza engedték őket. Szóval valami lazulás volt az egész fronton. Az ún. Lakatos-kormány<sup>13</sup> alatt.

*Pál József:* – De ez munkaszolgálat volt.

*Székely Anikó:* – Ez munkaszolgálat volt, sárga karszalagos, igen. Október 15-én volt a Horthy-proklamáció, hogy kiugrunk – boldog volt mindenki! Elhittük. Előtte két nappal, 13-án szökött meg Gyurka a munkatáborból. Mert vitték a századot Németországba. És ő nem akart menni. De volt egy törvény, hogyha 3 napon belül nem megy vissza, akkor szökevénynek számít, akkor főbe lövik. Tehát rettentő fontos volt, hogy elbújjon. Borzasztó boldogok voltunk, mert 15-én megszűnt ez a veszély is. És 15-e estére kiderült, hogy Szálasiék átvették a hatalmat<sup>14</sup>. Mi elmentünk hazulról a Szövetség utca 4-be. A nagypapának volt ott egy egyemeletes kis háza. És ott befogadást kértünk a házmesternétől. A házmesterné másnap azt mondta: „Magukat úgyis kivégzik. Úgyhogy sokkal egyszerűbb, hogyha én mérget keverek az ételükbe, és úgy halnak

<sup>13</sup> Lakatos Géza (1896-1967) vezérezredes, miniszterelnök. Kormányja 1944. augusztus 29-től 1944. október 15-ig, Horthy Miklós (1868-1957) kormányzó háborúból való sikertelen kiugrási kísérletéig volt hivatalban. Lakatos Géza 1965-ben hatósági engedéllyel 1957 óta Ausztráliában élő lányához utazott. Ott érte a halál.

<sup>14</sup> Horthy Miklós kormányzó lemondott, és átadta a hatalmat a *Nyilaskeresztes Párt - Hungarista Mozgalom* vezetőjének, Szálasi Ferencnek (1897-1946), aki 1944. november 4-től nemzetvezetőnek nevezte magát. 1946. március 12-én népbírói ítélet alapján kivégezték.

meg”. Ezek után természetesen nem mertünk egy falatot se enni, mondtuk, hogy mi ebbe nem egyezünk bele. Az Újvidékről menekült rokonunk Kőbányán bújkált. És ezt telefonon – vagy nem tudom, már hogyan, de – értesítettük, hogy kérdezze meg: jöhetünk-e. És akkor oda tudtunk menni, majd egyszer elmondom a körülményeket. Gyuri viszont seholy nem tudott elbújni. Hazament a Teréz körút 19-be. És 16-án vagy 17-én, tehát amikor már letelt a három nap, fegyveresek jöttek reggel, hogy a ház összes férfi lakója, 20-tól 60 éves korig, Gyurka 20 éves volt, sorakozzon az udvaron.<sup>15</sup> És akkor sorakoztak. Hozzanak egy napi ennivalót, semmi mást. És az udvarról vitték őket a KISOK-pályára<sup>16</sup>. Az egy sportpálya volt Kispesten, ahova mindenfelől hozták a férfiakat. És alig, hogy elvitték őket, jöttek a városparancsnokságtól, hogy keresik Székely Györgyöt. És akkor a nagymama azt mondta, hogy „...elvitték. Sorakoztatták őket”. Mi nem is tudtuk arról, hogy a KISOK-pályára kerültek. Csak utólag. Erre a városparancsnokság emberei azt mondták: „Ja! Ha odavitték őket, akkor úgyis vége! Ne is keressék tovább! De ha nem viszik őt el, akkor is! Katonai törvényszék elé kerül! Illetve dehogy! Statárium!” Ilyen véletlenül, félórakon múlt az élet.

*Pál József:* – Hogy tudták őket vagy őt nyilvántartani? Komoly nyilvántartásnak kellett lennie.

*Székely Anikó:* – Ha valaki bárhonnán megszökött, arról rögtön tájékoztatták azt a katonai központot, ahova az illető tartozott, hogy ebből és ebből a századból eltűnt ez és ez.

*Pál József:* – Körözési listára került?

*Székely Anikó:* – Ki tudja? Nem tudom. Nyilván.

*Pál József:* – Ha vidéken is ráismertek, akkor kellett egy lista ...

*Székely Anikó:* – Mindenütt és minden időben igazoltatások voltak. Nem lehetett az utcán csak úgy menni, pláne egy fiatalembernek! És ha zsidó volt, sárga csillagot kellett viselnie. Ha munkaszolgálatos, sárga karszalagot kellett feltennie. És egy fiatalembert mindig igazoltattak, hogy legális-e, ahogy ő itt mászkál vagy nem.

*Pál József:* – És mi alapján állapították meg? A személyi igazolványa alapján? A származása bele volt írva az igazolványába?

*Székely Anikó:* – Mindig mindenbe bele volt írva, hogy: „izr”. Mindenbe. Mondjuk a könyvtári olvasójegyben talán nem volt. De például a tanítóképzői oklevélbe. Vagy ha valaki bármilyen iratot tartott magánál, születési anyakönyvi kivonatot például. Vagy a mai lakcímkártyához hasonló igazolást. Mindenütt ott volt.

---

<sup>15</sup> Az időpontok itt nem biztos, hogy pontosak. Egy birtokomban lévő korabeli dokumentum szerint a férfiak összegyűjtése október 21-én történt, és október 23-án a nőket is ugyanoda vitték: a KISOK-pályára. F. E.

<sup>16</sup> A Középfokú Iskolák Sportköreinek Országos Központja (KISOK) fenntartásában működő sportpálya a főváros XIV. kerületében, Zuglóban, a Mexikói út-Erzsébet királyné útja-Columbus utca által határolt területen. 1944. október 23-án gyűjtőtáborként funkcionált, ahol rengeteg embert zsúfoltak össze szörnyű körülmények között. – Anikó úgy emlékszik, hogy a KISOK-pálya Kispesten volt, a Holokauszt Emlékközpont szerint (ellenőrizhető az interneten) Zuglóban. Az idézett adatokat onnan vettem át. F.E.